

Vykazování finančních nástrojů podle IFRS

© doc. Vladimír Zelenka

Definice finančních nástrojů daná IAS 32 Finanční nástroje: vykazování je mnohem širší než finanční nástroje, o nichž pojednávají IAS 32, IFRS 7 a IFRS 9. Další text se bude týkat jen finančních nástrojů podle těchto standardů.

Historie standardizace vykazování finančních nástrojů v moderním pojetí začíná v rámci standardů spadajících do US GAAP. Tyto americké standardy se staly inspirací pro projekt vykazování finančních nástrojů v rámci IAS. Prvé studie a zveřejněné návrhy byly na světě již v první polovině 90. let minulého století. Prvním standardem zaměřeným na finanční nástroje se stal IAS 32. Tento standard částečně nahradil požadavky standardu IAS 25 Vykazování investic, který byl pro finanční aktiva a dluhy zrušen vydáním IAS 39, který se zabýval klasifikací finančních aktiv a dluhů, jejich oceňováním, uznáváním a oduznáváním, jakož i zajišťovacím účetnictvím. Ten vešel v účinnost v roce 2001. V polovině nultých let prvního desetiletí našeho století byl vydán IFRS 7, který stanovuje požadavky na zveřejňování finančních nástrojů. IASC i jeho nástupce IASB na projektu finančních nástrojů neustále pracoval a dospěl k závěru, že bude vhodné nahradit IAS 39 standardem novým. Tak po dlouhých diskusích vznikl současný standard IFRS 9, který měl vstoupit v účinnost již v roce 2013, ale některé jeho části byly dohotoveny a staly se účinnými o několik let později.

Další text pojednává o účetních aspektech finančních nástrojů souvisle a není rozdělen podle výše zmíněných aktuálních IFRS.

Finanční nástroj (definice):

- je každá smlouva, jíž jedné smluvní straně vzniká finanční aktivum a zároveň druhé straně finanční dluh nebo kapitálový nástroj jiné účetní jednotky.

Finančními aktivy jsou:

- peníze
- kapitálový nástroj jiné jednotky,
- smluvní právo přijmout peníze jiné finanční aktivum od jiné jednotky
- smluvní právo směnit finanční aktiva nebo finanční dluhy s jinou jednotkou za potenciálně výhodných podmínek,

- smlouva, která bude vypořádána (nebo ji lze vypořádat) vlastními kapitálovými nástroji účetní jednotky (např. vlastními akciemi), přičemž tato smlouva není derivátem, za něž je účetní jednotka (nebo by mohla být) povinna přijmout proměnný počet vlastních kapitálových nástrojů, nebo je tato smlouva derivátem, který bude nebo může být vypořádán jinak než směnou pevné částky peněz nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů účetní jednotky.

Finančními dluhy jsou:

- smluvní povinnost dodat peníze nebo jiné finanční aktivum jiné jednotce
- smluvní povinnost směnit finanční aktiva nebo finanční dluhy s jinou jednotkou za potenciálně nevýhodných podmínek
- smlouva, která bude nebo může být vypořádána vlastními kapitálovými nástroji účetní jednotky, která není derivátem, za něž je účetní jednotka (nebo by mohla být) povinna dodat proměnný počet vlastních kapitálových nástrojů, nebo je tato smlouva derivátem, který bude nebo může být vypořádán jinak než směnou pevné částky peněz nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů účetní jednotky.

Vlastní kapitálové nástroje (vlastní akcie)

Pokud účetní jednotka zpětně odkoupí své vlastní kapitálové nástroje, musí být o tyto nástroje snížen vlastní kapitál. Koupě, prodej, vydání nebo zrušení emise vlastních kapitálových nástrojů účetní jednotky nepředstavuje zisk ani ztrátu účetní jednotky. Zaplacená úhrada bude vykázána nevýsledkově přímo ve vlastním kapitálu. Částka držených vlastních kapitálových nástrojů se uvádí odděleně buď ve výkazu o finanční situaci, nebo v příloze.

Úroky, dividendy, zisky a ztráty

Úroky, dividendy, ztráty a zisky týkající se finančních nástrojů, které jsou finančním dluhem, se vykazují jako výnos nebo náklad. Rozdělení držitelům kapitálového nástroje vykáže účetní jednotka nevýsledkově přímo na vrub vlastního kapitálu. Transakční náklady kapitálové transakce se zaúčtují jako snížení vlastního kapitálu.

Klasifikace finančních nástrojů jako finančních dluhů nebo kapitálových nástrojů určuje, zda úroky, dividendy, ztráty a zisky týkající se tohoto nástroje jsou vykazovány jako výnos nebo náklad ve výkazu úplného výsledku. Proto platby dividend z akcií výjimečně vykazovaných

jako dluhy jsou vykázány jako náklady stejně jako úroky z dluhopisů. Podobně zisky a ztráty spojené s umožněním nebo refinancováním finančních dluhů jsou vykazovány ve výkazu o úplném výsledku, zatímco umožnění nebo refinancování kapitálových nástrojů jsou vykazovány jako nevýsledková změna vlastního kapitálu. Změny reálné hodnoty kapitálového nástroje se nevykazují v účetních výkazech.

Započítávání finančních aktiv s finančními dluhy

Započítání (kompenzace) finančních aktiv a finančních dluhů, tj. vykázání čisté částky rozdílu mezi oběma veličinami, je možné jenom tehdy, pokud:

- existuje právně vymahatelný nárok na započtení a
- účetní jednotka zamýšlí vypořádat příslušné finanční aktivum a příslušný finanční dluh v čisté výši nebo realizovat příslušné finanční aktivum a zároveň vypořádat finanční dluh.

Klasifikace finančních aktiv a finančních dluhů

Klasifikace finančních aktiv

IFRS 9 klasifikuje finanční aktiva podle tzv. podnikatelského modelu řízení finančních aktiv a podle charakteru smluvních peněžních toků. Nejprve standard vymezil dva takové modely a na základě připomínek a námětů byl přidán ještě jeden další model. V současnosti IFRS 9 tedy zmiňuje tři podnikatelské modely řízení finančních aktiv:

- finanční aktivum je drženo za účelem získávání smluvních peněžních toků
- finanční aktivum je drženo jak za účelem získávání smluvních peněžních toků, tak pro jeho prodej
- finanční aktivum je drženo za jiným účelem (zejména k obchodování)

Na základě konkrétního podnikatelského modelu řízení finančních aktiv a charakteristik smluvních peněžních toků se finanční aktiva oceňují následovně:

1) finanční aktiva oceňovaná způsobem „amortized cost“

Tento způsob ocenění (česky ne příliš vhodné označovaný jako ocenění „naběhlou hodnotou“) se použije při splnění následujících podmínek:

- jde o podnikatelský model řízení držet finanční aktivum kvůli získávání smluvních peněžních toků;
- smluvní podmínky finančního aktiva stanoví peněžní toky, kterými jsou výlučně splátky jistiny (tj. fair value finančního aktiva k datu prvotního uznání) a úroků, přičemž jsou stanovena data těchto peněžních toků.

2) finanční aktiva oceňovaná fair value s vykazováním jejich změn v ostatním úplném výsledku

Tento způsob ocenění se použije při splnění následujících podmínek:

- Jde o podnikatelský model řízení držet finanční aktivum jak kvůli získávání smluvních peněžních toků, tak i pro jeho prodej;
- smluvní podmínky finančního aktiva stanoví peněžní toky, kterými jsou výlučně splátky jistiny a úroků, přičemž jsou stanovena data těchto peněžních toků.

3) finanční aktiva oceňovaná fair value s vykazováním jejich změn ve výsledku hospodaření

Tento způsob ocenění se použije, pokud není aktivum oceněno amortized cost nebo fair value s přeceněním proti OCI. Implicitně lze dovodit, že jde o situaci, kdy je finanční aktivum řízeno podle podnikatelského modelu držet aktivum k obchodování, případně za jiným účelem. Do této kategorie patří finanční deriváty, mají-li kladnou hodnotu.

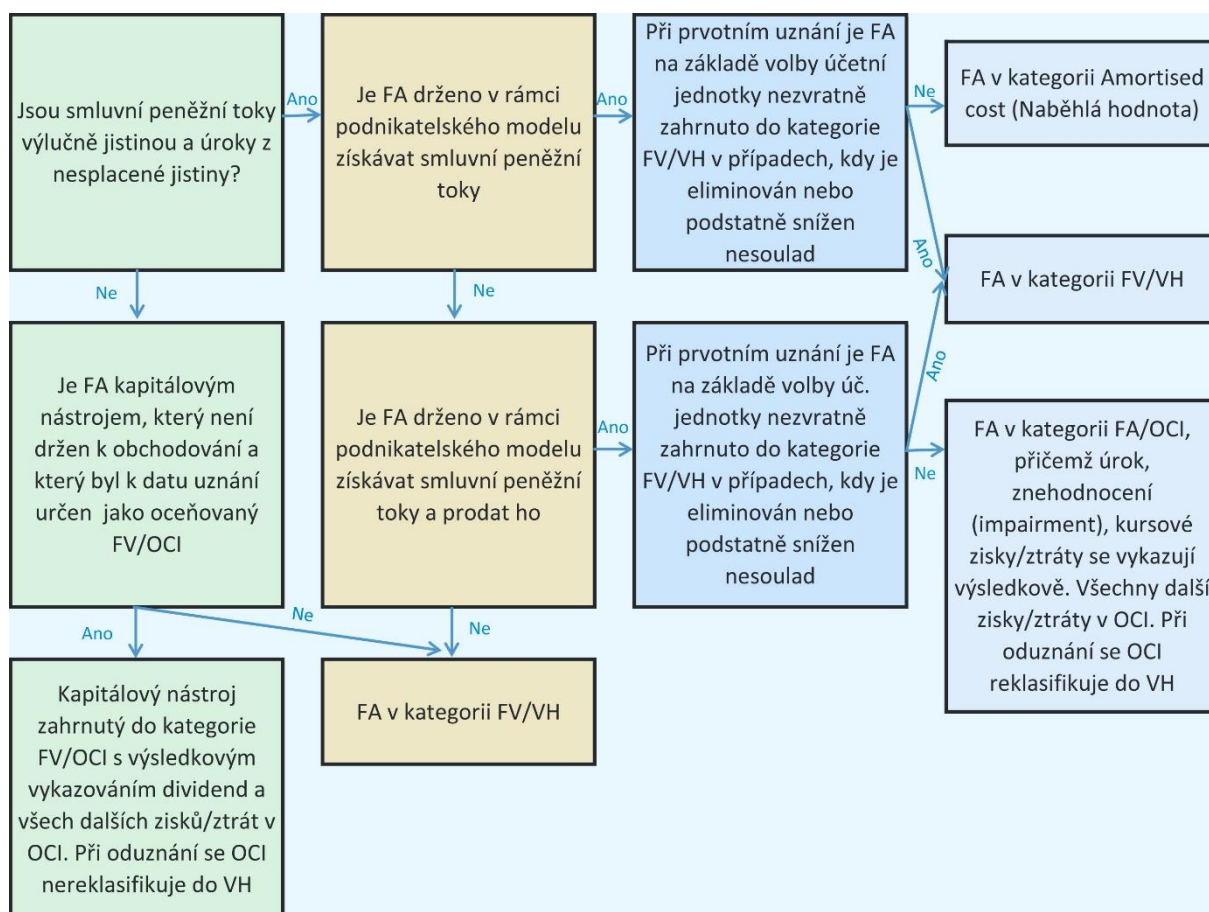
Je zřejmé, že do této kategorie patří držené kapitálové nástroje, u nichž nepřipadá v úvahu splnění podmínek uvedených u předchozích způsobů ocenění finančních aktiv. U tohoto typu finančních aktiv má ale účetní jednotka při prvotním uznání finančního aktiva možnost neodvolatelně ho oceňovat fair value s promítnutím jejich změn v ostatním úplném výsledku (OCI).

Do kategorie finančních aktiv oceňovaných fair value s vykazováním jejich změn ve výsledku hospodaření mohou být dále zahrnuta jakákoli finanční aktiva, pokud se tak účetní jednotka při jejich prvotním uznání neodvolatelně rozhodne. To však ale může učinit pouze za standardem stanovených podmínek, tj. pokud je tím vyloučen nebo významně omezen oceňovací nebo účetní nesoulad, ke kterému by mohlo dojít, pokud by podle IFRS 9 byla finanční aktiva a finanční závazky, které jsou vystavené obdobnému typu rizik, oceněny jiným

způsobem, čímž by byla čistá riziková pozice byla nekonsistentně oceněna. Dále je to možné, pokud skupina finančních aktiv a finančních závazků je řízena a jejich výkonnost je hodnocena na základě fair value a v souladu se strategií řízení rizik a investiční strategií a informace o této skupině jsou poskytovány klíčovým vedoucím zaměstnancům.

Následující obrázek představuje rozhodovací diagram pro klasifikaci finančních aktiv podle IFRS 9:

Klasifikace finančních dluhů

Finanční dluhy jsou oceňovány amortized cost s výjimkou:

- finančních dluhů oceňovaných fair value s vykazováním jejich změn ve výsledku hospodaření,
- finančních dluhů, které vzniknou, pokud převod finančního aktiva nespĺňuje podmínky pro oduznání finančního aktiva nebo pokud je pro ně třeba použít metodu pokračující angažovanosti (pro tyto finanční dluhy specifická pravidla pro oceňování),
- smluv o finanční záruce (oceňuje se ve výši ztráty ze znehodnocení nebo dalším standardem uvedeným způsobem),
- příslibů poskytnout úvěr s úrokem nižším, než je tržní úroková míra (ocenění obdobné jako u předchozí odrážky), aj.

Finanční dluhy oceňované fair value s vykazováním jejich změn ve výsledku hospodaření zahrnují zejména deriváty, které mají zápornou hodnotu, a dluhy z krátkého prodeje.

Poznámka:

Krátký prodej znamená prodej aktiva za účelem jeho následného nákupu. Závazek z krátkého prodeje vzniká z repo operací (z pozice reverzní repo). Při klasické repo operaci věřitel poskytne peníze (úvěr) dlužníkovi. Ten jako formu zajištění poskytne věřiteli obvykle cenný papír, ten v této pozici bývá označován jako kolaterál. Jde obvykle o de iure převod. Rámcové repo smlouvy však obsahují ustanovení, v nichž je zakotveno uchování výhod i rizik spjatých s cenným papírem u předávajícího (dlužníka), přičemž přejímající (věřitel) práva na tyto výhody nemá a ani není vystaven rizikům z těchto rizik. Účetní řešení oduznání finančních aktiv dle IFRS 9 vede k tomu, že cenný papír jako kolaterál zůstává v aktivech předávajícího (dlužníka), přestože ho nevlastní. Pouze se překlasifikuje v rámci aktiv. Přejímající (věřitel) kolaterál do svých aktiv nesmí zahrnout. Má však tři možnosti, jak s kolaterálem během jeho držby naložit. První možností je ponechat si ho, to však nemusí být vhodné řešení. Další možností je cenný papír použít jako kolaterál v situaci, kdy je věřitel sám v pozici dlužníka v jiné transakci. Často zvolenou možností je prodat cenný papír v rámci krátkého prodeje a spekulovat na pokles hodnoty tohoto cenného papíru. V okamžiku, kdy je cenný papír prodán „na krátko“, musí ho věřitel uznat jako dluh z krátkého prodeje (tedy dluh znamenající povinnost vrátit kolaterál dlužníkovi poté, co on splatí poskytnutý úvěr). Dluh z krátkého prodeje je oceňován ve výši fair value cenného papíru a změny fair value jsou vykazovány výsledkově. V okamžiku zpětného nákupu cenného papíru z „krátkého

prodeje“ je dluh z cenného papíru oduznán a cenný papír se dále neobjevuje v rozvaze a po splnění povinností dlužníkem mu je vrácen.

Příklad na účetní zachycení repo operaci s krátkým prodejem:

Zadání

Banka A uzavřela s bankou Z na základě rámcové smlouvy repo kontrakt těchto parametrů:

1. Banka Z poskytne v rámci repo operace 2.12.2018 bance A peněžní částku ve výši 100 (startovní částka repo operace).
2. Banka A poskytla formou zajišťovacího převodu jako kolaterál akcie společnosti FGH ve výši reálné hodnoty 110 k datu začátku repo operace (2.12.2018).
3. Konec repo operace je stanoven na 30.1.2019, repo sazba je stanovena v absolutní výši 16 (předpoklad rovnoměrné rozložení repo sazby).
4. Společnost Z uskuteční 20.12.2018 krátký prodej všech akcií FGH, které převzala od A jako kolaterál, za 108.
5. Společnost Z koupila 15.1.2019 v rámci krátkého prodeje zpětný nákup akcií FGH za částku 111.
6. 30.1.2019 společnost A splatila společnosti Z částku 116 (konečná částka repo operace).
7. Společnost Z vrátila společnosti A kolaterál (akcie FGH).
8. Fair value akcií FGH ve výši kolaterálu:
 - 2.12.2018 110
 - 20.12.2018 108
 - 31.12.2018 106
 - 15.1.2019 111
 - 30.1.2019 113

Úkoly

Účtům, které pro zachycení příslušných operací použijete, dejte vhodný název.

1. Zaúčtujte operace roku 2018 u společnosti A.
2. Zaúčtujte operace roku 2018 u společnosti Z.
3. Zaúčtujte operace roku 2019 u společnosti A.
4. Zaúčtujte operace roku 2019 u společnosti Z.
5. Zobrazte, jak operace spojené s repo operací ovlivní účetní závěrku banky A k 31.12.2018, tj. uveďte změny ve výkazech banky.
6. Zobrazte, jak operace spojené s pozicí reverzní repo ovlivní účetní závěrku banky Z k 31.12.2018, tj. uveďte změny ve výkazech banky.

						Úrok (repo sazba)	Přecenění CP v krátkém prodeji
						31.12. 8	31.12. 2
Dluhy z cenných papírů							
31.12.	2	20.12.	108				

Úkol 4 – Banka Z
2019

Účty u bank (nebo jiný účet peněz)		Úvěr z repo op.		(Podrozvaha) – Akcie převzaté jako kolaterál		Evidenční účet (podrozvaha)			
Z	xxx	15.1.	111	Z 108	30.1.	116	15.1.	111	
					15.1.	111	30.1.	113	
					30.1.	2		15.1.	111
30.1.	116			30.1.	8			30.1.	2
Dluhy z cenných papírů						Úrok (repo sazba)	Přecenění CP v krátkém prodeji		
15.1.	111	Z	106			30.1	8	15.1.	5
		15.1.	5						

Úkol 5 – Dopad na výkazy 2018 banka A

Rozvaha	Výkaz zisku a ztráty
Aktiva: Peníze +100 Akcíe -110 Akcíe v repo +106 <i>Vlastní kapitál:</i> Výsledek -12 <i>Dluhy:</i> Úvěr +108	<i>Náklady:</i> Úrok 8 Náklady na finanční operace 4

Úkol 6 – dopad na výkazy 2018 banka Z

Rozvaha	Výkaz zisku a ztráty
<i>Aktiva:</i> Peníze +8 Úvěr z repo +108 <i>Vlastní kapitál:</i> Výsledek +10 <i>Dluhy:</i> Dluhy z cenných papírů +106	<i>Výnosy:</i> Úrok +8 Přecenění CP v krátkém prodeji +2

Ocenění amortized cost

Jde o ocenění částkou, jíž jsou finanční aktiva nebo finanční dluhy oceněny při prvotním uznání, sníženou o splátky jistiny a zvýšenou nebo sniženou o kumulativní umořování diskontu nebo prémie (tedy rozdílu mezi počáteční hodnotou a hodnotou při splatnosti) při použití efektivní úrokové míry, a v případě finančních aktiv rovněž sniženou o přípravnou opravnou položku. Výpočet efektivní úrokové míry zahrnuje veškeré poplatky a transakční náklady.

Příklady na použití ocenění amortized cost v účetnictví:

a) účetní zachycení bezkupónového dluhopisu

Banka Gama 1.1.2015 koupila z emise 300 ks tříletých dluhopisů v nominální hodnotě

1 000,- za kus. Splatnost dluhopisu je 31.12.2017. Efektivní úroková sazba činí 8 %.

Transakční (vedlejší pořizovací) náklady za zprostředkování obchodu 10 000,-. Kupón 5 % ročně, splatný vždy 31.12.

Úkol:

Zaúčtujte nákup, držbu i proplacení dluhopisů v jednotlivých letech, pakliže banka dluhopis v souladu s našimi předpisy nebo IFRS oceňuje dluhopisy ve výši jejich naběhlé hodnoty resp. amortized cost.

1. krok – Výpočet pořizovacích nákladů:

$$x = 15000/(1+0,08)^1 + 15000/(1+0,08)^2 + 315000/(1+0,08)^3$$

Požizovací náklady včetně transakčních (x) činí 276 806,127

2. krok – rozpouštění diskontu, úrok, kupón

Období:	Dluhopis k poč. období	Úroková sazba (%)	Úrok	Kupónová platba	Rozpouštění diskontu
2015	276806,13	8	22144,50	15000,00	7144,49
2016	283950,62	8	22716,00	15000,00	7716,05
2017	291666,67	8	23333,33	15000,00	8333,33
Diskont					23193,87

3. krok – zaúčtování

1. rok

Peníze		Dluhopisy		Úroky	
Z	1. 266806,13	1.	266806,13		3b 22144,50
	2. 10000,00	2.	10000,00		
3a 15000,00		3c	7144,49		

2. rok

Peníze		Dluhopisy		Úroky	
3a 15000,00		Z	283950,62		3b 22716,00
		3c	7716,05		

3. rok

Peníze		Dluhopisy		Úroky	
3a	15000,00	Z	291666,67		3b 23333,33
4.	300000,00	3c	8333,33	4.	300000,00

1. Nákup dluhopisů
2. Platba transakčních (vedlejších pořizovacích) nákladů
- 3a Přijatá kupónová platba
- 3b Úroky
- 3c Změna účetního ocenění dluhopisu o rozpouštěný diskont
4. Proplacení dluhopisu k datu splatnosti.

a) účetní zachycení kupónového dluhopisu

Banka Banco FFI 1.1.2017 koupila z emise 400 ks tříletých dluhopisů. Nominální hodnota jednoho dluhopisu je 2 000,-. Splatnost dluhopisu je 31.12.2019. Efektivní úroková sazba činí 6 %. Hotovostní výdaj za zprostředkování obchodu 4000,-, hotovostní výdaj spojený s hledáním nejvhodnějšího titulu dluhopisů pro investici banky 1000,-. Kupón 4 % ročně, splatný vždy 31.12. Reálná hodnota dluhopisů k jednotlivým datům je následující:

Datum	Reálná hodnota (CZK)
1.1.2017	?
31.12.2017	772 000
31.12.2018	784 000
31.12.2019	800 000

1. Vyčíslete pořizovací cenu dluhopisů (je požadován výpočet).

Řešení

Požizovací náklady včetně transakčních = $32\,000/(1+0,06)^1 + 32\,000/(1+0,06)^2 + 832\,000/(1+0,06)^3$

Požizovací náklady včetně transakčních činí 757 231,81.

2. Vyplňte níže uvedenou tabulku.

Řešení:

Rozpouštění diskontu, úrok, kupón

Období:	Dluhopis k poč. období	Úroková sazba (%)	Úrok	Kupónová platba	Rozpouštění diskontu	Dluhopis ke konci období
2017	757 231,8088	6	45 433,9085	32 000	13 433,90853	770 665,7173
2018	770 665,7173	6	46 239,9430	32 000	14 239,94304	784 905,6604
2019	784 905,6604	6	47 094,3396	32 000	15 094,33962	800 000,0000
Diskont	-	-	-	-	42 768,19119	-

3. Zaúčtujte nákup, držbu i proplacení dluhopisů v jednotlivých letech podle IFRS, jsou-li dluhopisy drženy za účelem získávání smluvních peněžních toků nebo kvůli jejich prodeji, přičemž smluvními peněžními toky jsou výlučně jistina a úroky. (Zvolte názvy použitých účtů tak, aby vyjadřovaly podstatu na nich zobrazených transakcí.)

Řešení

2017

	Peníze	Dluhopisy	Úroky	OCI Přecenění
Z.	1. 753231,81	1. 753231,81	3b 45433,91	4. 1334,28
	2. 4000,00	2. 4000,00		
	2a 1000,00		Služby	
3a 32000,00		3c 13433,91	2a 1000,00	
		4. 1334,28		

2018

	Peníze	Dluhopisy	Úroky	OCI Přecenění
Z.		Z. 772000,00	3b 46239,94	
3a 32000,00		3c 14239,94		4. 2239,94
		4. 2239,94		

2019

	Peníze	Dluhopisy	Úroky	Přecenění
Z.		Z. 784000,00	3b 47094,34	4. 905,66
3a 32000,00		3c 15094,34		
5. 800000,00		4. 905,66		
		5.800000,00		

- Legenda:
1. Nákup dluhopisů
 2. Platba transakčních (vedlejších pořizovacích) nákladů
 - 2a Platba nákladů spjatých s výběrem titulu dluhopisů k investování
 - 3a Přijatá kupónová platba
 - 3b Úroky
 - 3c Změna účetního ocenění dluhopisu o rozpouštěný diskont
 4. Přecenění dluhopisů na reálnou hodnotu proti fondu z přecenění
 5. Proplacení dluhopisu k datu splatnosti.

4. Uveďte, v kterých položkách a částech výkazů výše uvedené účetní případy ovlivní jednotlivé účetní výkazy v jednotlivých účetních obdobích. (Uveďte částky změn u těch položek, které budou dotčeny účetními případy plynoucími ze zadání příkladu.)

2017

Výkaz finanční situace	Výkaz finanční výkonnosti	Výkaz ostatního úplného výsledku	Výkaz peněžních toků
<i>Aktiva:</i> Peníze - 726 231,81 Dluhopisy +772 000,00 <i>Vlastní kapitál:</i> Úplný výsledek +45 768,19 (tj. Výsledek hospodaření +44 433,91, a OCI +1 334,28)	<i>Výnosy:</i> Úroky +45 433,91 <i>Náklady:</i> Služby +1 000,00	Přecenění finančních aktiv +1 334,28	<i>Provozní nebo investiční CF:</i> +32 000,00 Provozní CF: -1 000,00 <i>Investiční CF:</i> -757 231,81

2018

Výkaz finanční situace	Výkaz finanční výkonnosti	Výkaz ostatního úplného výsledku	Výkaz peněžních toků
<i>Aktiva:</i> Peníze +32000,00 Dluhopisy +12000,00 <i>Vlastní kapitál:</i> Úplný výsledek +44 000 (tj. Výsledek hospodaření +46239,94 a OCI -2239,94)	<i>Výnosy:</i> Úroky +46239,94	Přecenění finančních aktiv -2239,94	<i>Provozní nebo investiční CF:</i> +32 000,00

2019

Výkaz finanční situace	Výkaz finanční výkonnosti	Výkaz ostatního úplného výsledku	Výkaz peněžních toků
<i>Aktiva:</i> Peníze +832000,00 Dluhopisy - 784000,00 <i>Vlastní kapitál:</i> Úplný výsledek +48000,00 (tj. Výsledek hospodaření +47094,34 a OCI +905,66	<i>Výnosy:</i> Úrok +47094,34	Přecenění finančních aktiv +905,66	<i>Provozní nebo investiční CF:</i> +74 768,19 <i>Investiční CF:</i> +757231,81

Reklasifikace finančních aktiv a finančních dluhů

Finanční aktiva musí být následně po prvotním uznání reklasifikována do jiné kategorie finančních aktiv, pokud účetní jednotka mění podnikatelský model řízení finančních aktiv.

Žádný finanční dluh nemůže být následně po prvotním uznání reklasifikován do jiné kategorie finančních dluhů.

Reklasifikace finančních aktiv se provádí prospektivně, nelze měnit již dříve výsledkově vykázané úroky a ztráty ze znehodnocení.

Reklasifikace z ocenění amortized cost na ocenění fair value s jejími změnami ve výsledku hospodaření:

- fair value je stanovena k datu reklasifikace,
- rozdíl mezi amortized cost a fair value k datu reklasifikace je vykázan ve výsledku hospodaření.

Reklasifikace z ocenění fair value s jejími změnami ve výsledku hospodaření na ocenění amorized cost:

- fair value k datu reklasifikace se považuje za amortized cost k datu reklasifikace,
- efektivní úroková míra se stanovuje ke dni reklasifikace.

Reklasifikace z ocenění amortized cost na ocenění fair value s jejími změnami v OCI:

- fair value se stanovuje k datu reklasifikace,
- rozdíl mezi fair value a naběhlou hodnotou k datu reklasifikace se vykáže v OCI,
- efektivní úroková sazba a vyčíslené úvěrové ztráty (opravná položka) se reklasifikací nemění.

Reklasifikace z ocenění fair value s jejími změnami v OCI na ocenění amortized cost:

- finanční aktivum se reklasifikuje ve fair value,
- kumulativní OCI se upraví proti reálné hodnotě k datu reklasifikace, v důsledku čehož se aktivum ocení k datu reklasifikace, jako by bylo vždy oceňováno amortized cost,
- tato úprava neovlivňuje výsledek hospodaření
- efektivní úroková míra a vyčíslené úvěrové ztráty se neupravují.

Reklasifikace z ocenění fair value s jejími změnami ve výsledku hospodaření na ocenění fair value s jejími změnami v OCI:

- i nadále se oceňuje reálnou hodnotou,
- efektivní úroková míry se stanoví na základě fair value k datu reklasifikace.

Reklasifikace z ocenění fair value s jejími změnami v OCI na ocenění fair value s jejími změnami ve výsledku hospodaření:

- i nadále se oceňuje reálnou hodnotou,
- kumulovaný OCI je reklasifikován do výsledku hospodaření ke dni reklasifikace.

Prvotní ocenění finančních aktiv a finančních dluhů

Finanční aktiva se k datu uznání oceňují ve výši jejich fair value (s výjimkou pohledávek z obchodního styku). U finančních aktiv, která nespádají do kategorie oceňovaných fair value s promítnutím jejich změn do výsledku hospodaření, se prvotní ocenění ve fair value zvyšuje o transakční (vedlejší pořizovací) náklady.

Pokud je finanční aktivum pořízeno za částku, která se od fair value liší, vykáže tento rozdíl k datu uznání ve výsledku hospodaření.

Pohledávky z obchodního styku se oceňují jejich transakční cenou, pakliže neobsahují významnou složku financování.

Znehodnocení (impairment) finančních aktiv vedoucí k úvěrovým ztrátám

V současnosti se pro tento typ znehodnocení již nepoužije tzv. model „nastalých“ ztrát, ale model „očekávaných“ ztrát. Jde o zásadní změnu vnímání účetního zachycení impairmentu, k níž došlo důsledkem světové finanční krize kolem roku 2008. Má se za to, že „opatrnější“ vykazování účetního zůstatku příslušných dluhových nástrojů dá relevantnější informaci externím uživatelům pro jejich rozhodování. Na druhou stranu však anticipace nastalých úvěrových ztrát a jejich rozložení v čase někteří považují za zkreslující, protože ve svém důsledku vede k tomu, že v případě razantního poklesu fair value daných aktiv v důsledku nastalé krize nebo jiné události není úvěrová ztráta vykázána ve skutečné výši, ale ve výši, která je do určité míry vyrovnána v důsledku rozložení úvěrových ztrát v delším čase. V těchto situacích dostanou uživatelé naopak do určité míry „optimističtější“ informace o úvěrových portfoliích bank.

IFRS 9 požaduje, aby účetní jednotka vykázal „loss allowance“, tedy něco jako naši opravnou položku na úvěrové ztráty u finančních aktiv oceňovaných amortized cost a fair value se změnami ocenění promítnutými do OCI (pro tento druhý případ se opravná položka vykáže proti OCI, protože do fair value se již promítá případné znehodnocení).

Pokud se za dobu od prvotního uznání finančního aktiva k závěrkovému datu významně nezvýšilo s ním spojené kreditní riziko, musí účetní jednotka vyčíslit výši opravné položky na ztrátu z daného aktiva ve výši dvanáctiměsíčních očekávaných úvěrových ztrát.

Pokud se za dobu od prvotního uznání finančního aktiva ke každému závěrkovému dnu významně zvýšilo s ním spojené riziko, musí účetní jednotka vyčíslit výši opravné položky na ztrátu z daného aktiva ve výši očekávaných úvěrových ztrát za dobu jeho trvání (tzv. celoživotní úvěrové ztráty).

Ztráta ze znehodnocení, případně její zvrát jsou účtovány proti výsledku hospodaření (položka „ztráta ze znehodnocení“, resp. „zvrát ztráty ze znehodnocení“).

Pro obchodní pohledávky nebo smluvní aktiva podle IFRS 15 a pro pohledávky z leasingu musí účetní jednotka vždy vytvořit opravnou položku ve výši očekávaných úvěrových ztrát za dobu trvání. Pro každou z těchto kategorií být zvolena navzájem nezávislá účetní pravidla.

Pro případ, kdy nedošlo k významnému zvýšení kreditního rizika daného aktiva, tj. kdy se vytváří opravná položka ve výši očekávaných dvanáctiměsíčních úvěrových ztrát, se úročí z hrubé účetní hodnoty daného aktiva (tj. z částky nesnížené o opravnou položku), pomocí efektivní úrokové míry.

V případě, kdy došlo k významnému zvýšení kreditního rizika se postupuje stejně tehdy, pokud dosud nedošlo ke skutečným úvěrovým ztrátám.

V případě, kdy došlo k významnému zvýšení kreditního rizika a ke skutečným úvěrovým ztrátám, se pokračuje v úročení pomocí efektivní úrokové míry z částky čisté účetní hodnoty (tj. hrubé účetní hodnoty snížené o opravnou položku).

Následující obrázek je schématem vyjadřujícím jednotlivé „stupně“ vytváření opravných položek na úvěrové ztráty z finančních aktiv:

